

รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1*

Model of Transformational Administration of Sangha Administrative Region 1

¹พระครูจันทสารสุตกิจ, สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

และ พระมหาญาณวัฒน์ ฐิตวฑฺฒโน

¹PhrakhruCanthasansutakit, Suddhipong Srivichai

and PhramahaYannawat Thitavaddhano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

¹Corresponding Author. Email: E-mail: juntasarnsutakig@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 เป็นรูปแบบผสมวิธี คือ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นพระสังฆาธิการ จำนวน 351 รูป ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยการจัดสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 ท่าน เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 ท่าน เพื่อการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 มีองค์ประกอบ 4 ประการ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ คือ พัฒนาศักยภาพคณะสงฆ์เพื่อสร้างศรัทธาและการสร้างเอกลักษณ์ และส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขในยุคการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่ 2 คือ เพื่อพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ผิดหลักพระธรรมและวินัยสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายมหาเถรสมาคม องค์ประกอบที่ 3 คือ 1) การนำกระบวนการวงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) ไปวางแผน 2) การบริหาร

คณะสงฆ์ 5 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ งานบุคคล การอำนวยการ การกำกับดูแล
 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ
 การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ 4) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลง
 โครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การ การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี
 5) หลักธรรมที่ส่งเสริมการบริหารการเปลี่ยนแปลง คือ ปาปนิกรรม 3 คือ จักขุมา วิธูโร นิสสยสัมปันโน

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารความเปลี่ยนแปลง; คณะสงฆ์ภาค 1

Abstract

The purpose of this research was to: to present the model of change management of the monastic sector 1 is a mixed method. 1) Quantitative research The 351 monks' opinions were analyzed by means of statistical analysis, ie, mean and standard deviation, and 2) Qualitative research. The seminar was organized by a panel of 11 experts to develop this knowledge. There are 8 qualified speakers to review for their suitability. Analyze data by content analysis.

The results of the study found that:

The administrative situation of the monks of the monastic sector 1, found that the change management model of the monastic sector 1 is composed of four elements. Element 1: It is the development of the monk's ability to create faith and create identity. And promote Buddhism to maintain morality, leading society to peace in the era of change. Element 2: The purpose is to develop a monastic organization to keep up with the changing environment. Do not abuse the principles and discipline in accordance with the law and the law. Element 3: 1) DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act). 2) The administration of the five disciplines is the planning of personnel organization, the supervision of the administration, 3) The management of the monks' six branches, namely, the administration of religious education, the propagation of public works. Education 4) Change management is 4 aspects of structural change. Change people Organizational change Changes in technology. 5) The principle that promotes change management is Papanikadham 3, namely, shrewd, capable of administering business, having good credit rating.

Keywords: Model; Transformational Administration; Sangha administrative region 1

บทนำ

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ (Buddhist Studies Division, 2010) ให้ดำเนินไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดจนการแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ (Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto), 2015) และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากและมีความเปลี่ยนแปลงไปมากพระสังฆาธิการควรจะได้ใช้วิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ เพื่อสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนให้พื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (Phrakrunonthakitkosol, 2019; Nyani, 2018) คณะสงฆ์ต้องปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองโดยยึดหลักพระธรรมวินัย (Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 1996) และมีการกระจายอำนาจ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ให้พระสงฆ์ที่อยู่ในเขตนั้นๆ ได้มีโอกาสคัดเลือกผู้นำของตน มีการตั้งสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับที่ถาวร และมีแนวทางป้องกันภัยของพระพุทธศาสนาอันจะพึงมีในอนาคต (Phramaha Sanya khantidhammo Treesawat, 2018; Pinyonattagarn, 2018)

คณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี สมุทรปราการ) ในเรื่องการบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารองค์กรของพระสังฆาธิการนั้น กิจการหรืองานที่คณะสงฆ์ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ มีความสำเร็จเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ ซึ่งขอบข่ายงานคณะสงฆ์ภาค 1 มีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้ได้ แต่เมื่อมาศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายหรือ กฎระเบียบอื่นๆ ที่จะส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทำงานให้สะดวกยิ่งขึ้นนั้นมันน้อยมาก เพราะมีปัญหาจากโครงสร้างการบริหารไม่ได้มาจากสิ่งอื่น และ โครงสร้างการบริหารไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้การบริหารไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ แม้ว่าการบริหารงานของคณะสงฆ์ภาค 1 ในปัจจุบัน หากจะนำไปเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ อาจจะนับว่าอยู่ในระดับที่ดีกว่าภาคอื่น แต่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปกครองของคณะสงฆ์ภาค 1 จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะได้มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน สอดคล้องกับพุทธวิธีในการกำกับดูแลที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนดวิธีการในการกำกับดูแลเพื่อให้พระสงฆ์มีวินัยในตนเอง (Phrakhrusophonthammaprudit Weerapat Junseinak, 2018)

การบริหารคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารจัดการกิจการของคณะสงฆ์ คือ ด้านการปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ สาธารณูปการ และสาธารณสงเคราะห์ ให้ดำเนินไปตาม พระธรรมวินัย กฎหมาย กฎระเบียบ มหาเถรสมาคม ข้อบังคับ มติ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช หรือคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชาเหนือตน การระงับอธิกรณ์ การวินิจฉัย การลงนิคหกรรม การวินิจฉัยข้ออุทธรณ์ต่างๆ ตลอดจน การแต่งตั้งถอดถอนเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ควบคุมดูแลให้ไปตามข้อวัตรปฏิบัติของจริยาพระสังฆาธิการ และสถาบันคณะสงฆ์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญในระบบการปกครองคณะสงฆ์ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ วิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมากและมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก พระสังฆาธิการควรจะได้นำวิทยาการเหล่านั้นมาช่วยเสริมการบริหารและการปกครองคณะสงฆ์ ดังนั้น จึงต้องมองไปที่องค์การคณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค คือ พื้นที่คณะสงฆ์ภาค 1 ในเรื่องการบริหารคน การบริหารงาน และการบริหารองค์กรของพระสังฆาธิการนั้น กิจการหรืองานที่คณะสงฆ์ได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ มีความสำเร็จเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย กฎหมาย และระเบียบคำสั่ง มติ ประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ ซึ่งขอบข่ายงานคณะสงฆ์ภาค 1 มีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้ได้ แต่เมื่อมาศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ และกฎหมายหรือ กฎระเบียบอื่นๆ ที่จะส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทำงานให้สะดวกยิ่งขึ้นนั้น มีน้อยมาก เพราะมีปัญหาจากโครงสร้างการบริหารไม่ได้มาจากสิ่งอื่น และ โครงสร้างการบริหารไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ทำให้การบริหารไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมปัจจุบัน ทั้งนี้ แม้ว่าการบริหารงานของคณะสงฆ์ภาค 1 ในปัจจุบัน หากจะนำไปเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ อาจจะนับว่าอยู่ในระดับที่ดีกว่าบางภาค แต่ในสังคมยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปกครองของคณะสงฆ์ภาค 1 จึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารความเปลี่ยนแปลงเพื่อที่จะได้มีการพัฒนาที่เหมาะสมกับสังคมในยุคปัจจุบัน และเพื่อความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหาร (National Office of Buddhism, 2010)

ดังนั้น การดำเนินการวิจัยและพัฒนาผลการวิจัย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการบริหารงานของพระสังฆ- ธิการให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น อีกทั้งในปัจจุบันงานกิจการคณะสงฆ์มีเพิ่มมากขึ้น ทำให้พระสังฆาธิการจำต้องเร่งปรับตัวเพื่อทำงานเชิงรุก เพื่อให้เกิดการกระตุ้นงานคณะสงฆ์ให้มีประสิทธิภาพกว่าเดิม โดยเฉพาะพระสังฆาธิการผู้มีบทบาทในการปกครอง อาจจะมีเวลาในการดูแลการบริหารได้ไม่ทั่วถึงซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในการบริหารงานคณะสงฆ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การบริหารงานของพระสังฆาธิการในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะศึกษารูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 เพื่อปรับปรุงระบบและรูปแบบให้สอดคล้องกับการบริหารงานในศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานคณะสงฆ์ในหลายมิติเพื่อให้เกิดความมั่นคงต่อคณะสงฆ์ไทย และจะนำไปสู่ความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเสนอรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการบริหารคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ภาค 1 โดยการ 1) การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และหลักการเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดและเพื่อสร้างแบบสอบถาม 2) ศึกษาสภาพการบริหารคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ภาค 1 โดยมีประชากรในการวิจัย ได้แก่ พระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มี 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ 2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสังฆาธิการ ในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 มี 4 จังหวัด คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ จำนวน 3,005 ซึ่งผู้วิจัยใช้วิธีหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 รูป แล้วจึงแบ่งจำนวนขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 4 กลุ่ม ตามสัดส่วนของเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 1 ให้ครบทั้ง 4 จังหวัด มีเครื่องมือในการวิจัยคือแบบสอบถาม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอนที่ 2 รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 โดยการจัดสัมมนา (seminar) มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านคณะสงฆ์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 11 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อใช้องค์ความรู้ดังกล่าวมาพัฒนาเป็นรูปแบบ มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสัมมนา และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 3 เสนอรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 โดยการจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มีผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านคณะสงฆ์ หรือผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 8 รูป/คน ด้วยการเลือกเจาะจง (Purposive Selection) มีเครื่องมือในการวิจัยคือแนวคำถามสำหรับการสนทนากลุ่ม และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

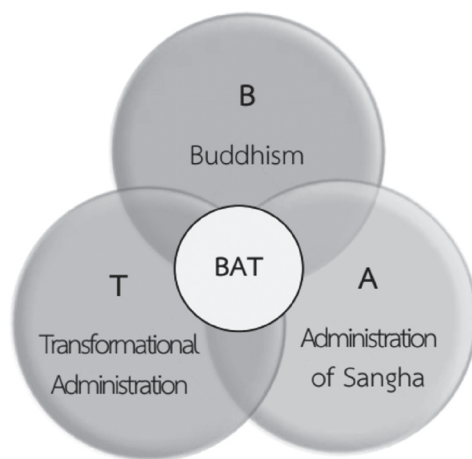
ผลการวิจัย

รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 มีองค์ประกอบ 4 ประการ องค์ประกอบที่ 1 หลักการ คือ พัฒนาศักยภาพคณะสงฆ์เพื่อสร้างศรัทธาและการสร้างเอกลักษณ์ และส่งเสริมให้พระพุทธศาสนามั่นคง ดำรงศีลธรรม นำสังคมสู่สันติสุขในยุคการเปลี่ยนแปลง องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ผิดหลักพระธรรมและวินัยสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายมหาเถรสมาคม องค์ประกอบที่ 3 องค์ประกอบ 1) หลักวงจร DEMMING 2) การบริหารคณะสงฆ์ 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 5) หลักพุทธธรรม และ องค์ประกอบที่ 4 กระบวนการบริหาร ประกอบด้วย 1) การนำกระบวนการวงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) ไปวางแผน 2) การบริหารคณะสงฆ์ 5 ด้าน คือ การวางแผน การจัดการ การงานบุคคล การอำนวยความสะดวก การกำกับดูแล 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ 4) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี 5) หลักธรรมที่ส่งเสริมการบริหารการเปลี่ยนแปลง คือ ปาปนิกรรม 3 คือ จักขุมา วิรุโธ นิสสยสัมปันโน

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 พบว่า มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้

องค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 อันเป็นการบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ ปาปนิกรรม 3 ประกอบด้วยจักขุมา วิรุโธ นิสสยสัมปันโน ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์และในการบริหารการเปลี่ยนแปลงทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เพื่อพัฒนาองค์กรคณะสงฆ์ให้ทันต่อสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ผิดหลักพระธรรมและวินัยสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายมหาเถรสมาคม โดยสรุปเป็น “BAT MODEL” ดังแสดงในภาพ

แผนภาพ: องค์ความรู้จากการวิจัย BAT MODEL

อธิบายภาพองค์ความรู้จากการวิจัย “BAT MODEL” ดังนี้

B = Buddhism หลักพุทธธรรม คือ หลักปาณิณธรรม 3 ได้แก่ 1) จักขุมา เป็นหลักธรรมที่ทำให้พระสงฆ์มีการมีปัญญามองเห็นการไกลรู้จักวางแผนและมีวิสัยทัศน์ในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 2) วิธูโร เป็นหลักธรรมที่ทำให้พระสงฆ์มีการเป็นมีความชำนาญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ และ 3) นิสสยสัมปันโน เป็นหลักธรรมที่ทำให้พระสงฆ์มีการมีภาวะผู้นำและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการบริหารกิจการคณะสงฆ์

A = Administration of Sangha เป็นการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การปกครอง 2) การศาสนศึกษา 3) การเผยแผ่ 4) การสาธารณูปการ 5) การศึกษาสงเคราะห์ 6) การสาธารณสงเคราะห์

1. การปกครอง 1) บุคลากรทางศาสนาจะต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ได้มีการกำหนดนโยบายในการปกครอง ที่มีรูปแบบและวิธีการทำงานที่แน่นอนและชัดเจน 2) จัดให้มีหลักสูตรอบรมพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้มีความรู้ในด้านการกิจการคณะสงฆ์ ให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ทางสังคม โดยแบ่งเป็นการพัฒนาคน และการพัฒนางาน 3) นำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาสนับสนุน ด้านฐานข้อมูล การสร้างบุคลากรในคณะสงฆ์ให้มีความสามารถในการบริหารจัดการ มีการตรวจสอบ ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ

2. การศาสนศึกษา 1) ส่งเสริมและพัฒนาพระสงฆ์ให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งในภาคปริยัติและปฏิบัติ 2) ต้องมีการบริหารไปในทิศทางเดียวกัน เปิดโอกาสให้มีการร่วมมือทุกฝ่าย ประสานงาน ประสานประโยชน์ มีความชัดเจน และโปร่งใส 3) ควรมีการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้สอนและผู้เรียน

3. การศึกษาสงเคราะห์ 1) การพัฒนาพระสังฆาธิการให้รู้จักการเป็นครู ด้วยการให้การศึกษา และควรอุปถัมภ์การศึกษาสงเคราะห์ระดับชั้น 2) บุคลากรทางศาสนาต้องมีความรู้ คู่ความสามารถด้วย และ ต้องมีการวางแผนในการทำงาน ในรูปแบบ PDCA ซึ่งจะต้องเน้นหลักการมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี รวมถึง จะต้องมีการเสียสละ ซึ่งจะทำให้เป็นที่ยอมรับของสังคม จะทำให้การทำงานเป็นไปอย่างราบรื่น

4. การเผยแผ่ 1) ต้องพัฒนาบุคลากรทางศาสนาให้นำเอาสื่อเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น 2) จัดตั้งกองทุนเพื่อการเผยแผ่และมีการบริหารจัดการเพื่อได้ประโยชน์สูงสุด

5. การสาธารณูปการ 1) ควรปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรเกิดความเอาใจใส่ในการควบคุมดูแล และปฏิสังขรณ์ภายในวัด 2) ควรมีการพัฒนาความรู้ในการพัฒนาในการสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ให้เหมาะสม ควรจัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาวัด ควรมีการนำเสนอในรูปแบบโครงการให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของ งาน 3) ควรจัดกลุ่มและยกย่องวัดต้นแบบที่มีสาธารณูปการที่ดี การจัดแผนผังวัดที่ดี ควรมี Master Plan ที่เหมาะสมสำหรับภูมิภาคต่างๆ ควรมีการทำประวัติวัด

6. การสาธารณสงเคราะห์ 1) บุคลากรทางศาสนาจะต้องมีการช่วยเหลือด้านสาธารณสงเคราะห์ แก่ประชาชน เพื่อให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ 2) สนับสนุนโครงการ วัสดุอุปกรณ์ รวมถึง งบประมาณ สร้างแรงบันดาลใจ ให้แก่บุคลากรทางศาสนาให้สมานสามัคคีช่วยเหลือกัน

T = Transformational Administration เป็นการบริหารการเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลง เทคโนโลยี อันจะทำให้คณะสงฆ์ให้ทันต่อยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยไม่ผิดหลักพระธรรม และวินัยสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายมหาเถรสมาคม

1. ด้านการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง เป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน การติดต่อสื่อสาร การสร้างความสัมพันธ์ในองค์กรพัฒนาระบบการทำงานเป็นทีม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กรที่ได้ กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) การพัฒนามี 3 แบบ การพัฒนาแบบเสรี การพัฒนาแบบมีพี่เลี้ยงคือ รัฐบาล และสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติให้การช่วยเหลือสนับสนุน การพัฒนาแบบผสมผสาน 2) ออก กฎหมายคณะสงฆ์และคงต้องปรับโดยสร้างการบริหารให้ตรงตามกับบริบททางสังคม 3) ปรับแผนงานให้ทัน กับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง 4) ปรับแผนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์ลดความล่าช้า 5) ปรับ โครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ให้ความสัมพันธ์ของบุคลากรทางศาสนา 6) ปรับการกระจายอำนาจเป็น รวมอำนาจ ลดจำนวนลำดับขั้นในการปกครองคณะสงฆ์

2. ด้านการเปลี่ยนแปลงคน เป็นการสนับสนุนให้บุคลากรเกิดการพัฒนาทั้งด้านการปฏิบัติงาน การสร้างความสัมพันธ์ในคณะสงฆ์ และการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ประกอบด้วย 1) ปรับด้าน พฤติกรรมของบุคลากรทางศาสนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง 2) พัฒนาบุคลากรทางศาสนามีความรู้และ ความสามารถ มีความรู้ภาษาอังกฤษบาลี 3) พัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติงานของ บุคลากรทางศาสนา 4) การเปลี่ยนแปลงคณะสงฆ์ที่มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นเป็นคณะบริหารวัด ของแต่ละวัด

3. ด้านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร เป็นการพัฒนาคณะสงฆ์ให้บุคลากรทางศาสนาเกิดความผูกพันต่อคณะสงฆ์ โดยมีแบบแผน พฤติกรรมที่ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา และสามารถถ่ายทอดไปยังบุคลากรทางศาสนารุ่นต่อไป ประกอบด้วย 1) บุคลากรทางศาสนาให้ความร่วมมือเพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในคณะสงฆ์ 2) การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กรโดยไม่ผิดหลักพระธรรมและวินัยสอดคล้องกับกฎหมายบ้านเมืองและกฎหมายมหาเถรสมาคม 3) ปรับทัศนคติบุคลากรทางศาสนาให้มีแนวทางในการดำเนินงานเดียวกัน 4) การให้เป็นประชาชนมีส่วนร่วมในการช่วยอุดหนุนบุคลากรทางศาสนาในการบริหารงานบางประการ

4. ด้านการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี เป็นการจัดระบบสารสนเทศและนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้ในการปรับปรุงงานด้านต่างๆ ของคณะสงฆ์ และการพัฒนาทักษะทางเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการปรับปรุงงานด้านต่างๆ ให้เป็นไปได้อย่างสะดวกและรวดเร็วขึ้น ประกอบด้วย 1) ทรัพยากร ได้แก่ บุคลากร เทคโนโลยี การประยุกต์ใช้งาน ฐานข้อมูล ข้อมูลสารสนเทศ และผู้ส่งมอบ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ พื้นที่ทำงาน และสิ่งอำนวยความสะดวก การจัดเก็บที่มีความปลอดภัย เทคโนโลยี และ การรักษาความปลอดภัย 3) การเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีในการบริหารการปกครองคณะสงฆ์ 4) การรู้และใช้เทคโนโลยีทันกับเหตุการณ์และใช้ประโยชน์ตรงจุดประสงค์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด 5) นำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า งานวิชาการ งานวิจัยเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1” ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

กระบวนการบริหารของรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 ประกอบด้วย 1) หลักวงจร DEMMING (PDCA, Plan-Do-Check-Act) PDCA 2) การบริหารคณะสงฆ์ 5 ประการ ประกอบด้วยการวางแผน การจัดองค์การ งานบุคคล การอำนวยความสะดวก การกำกับดูแล 3) การบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน ประกอบด้วยการปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์ และ 4) การบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน ประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี มีการวางแผนที่สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง แผนที่ใช้เชื่อมโยงกับนโยบายที่กำหนดซึ่งก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นชัดเจน การวางแผนใช้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานและเป็นแนวทางที่มุ่งสู่ผลสำเร็จ มีแผนที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันที่ปรับเปลี่ยนไปได้ตลอดเวลา และมีการวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายคณะสงฆ์ สอดคล้องกับผลการวิจัยพบว่า “คณะสงฆ์ต้องปฏิรูประบบโครงสร้างการปกครองโดยยึดหลักพระธรรมวินัย และมีการกระจายอำนาจ การแต่งตั้งพระสังฆาธิการระดับต่างๆ ให้พระสงฆ์ที่อยู่ใน

เขตนั่นๆ ได้มีโอกาสคัดเลือกผู้นำของตน มีการตั้งสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองทุกระดับที่ถาวร และมีแนวทางป้องกันภัยของพระพุทธศาสนาอันจะพึงมีในอนาคต” (Phramaha Sanya khantidhammo Treesawat, 2018) คณะสงฆ์ต้องมีการปฏิรูปให้พระสงฆ์ศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้มีการฝึกสมาธิเจริญวิปัสสนา ระบบการปกครองต้องมีการกระจายอำนาจมีหลักธรรมาภิบาล มีการตั้งสำนักงานเจ้าคณะผู้ปกครองที่ถาวร และสร้างความสามัคคีในองค์กรและพุทธบริษัท 4 เพื่อความเจริญรุ่งเรืองดำรงมั่นแห่งพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

1) ภาครัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ ควรนำรูปแบบการบริหารความเปลี่ยนแปลงของคณะสงฆ์ภาค 1 ไปพัฒนาให้สามารถปฏิบัติได้จริง

2) ภาครัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ ควรสนับสนุนเกี่ยวกับการบริหารคณะสงฆ์ทั้ง 5 ด้าน คือ การวางแผน การจัดองค์การ งานบุคคล การอำนวยการ การกำกับดูแล และสนับสนุนการบริหารกิจการคณะสงฆ์ 6 ด้าน คือ การปกครอง การศาสนศึกษา การเผยแผ่ การสาธารณูปการ การศึกษาสงเคราะห์ การสาธารณสงเคราะห์

3) ภาครัฐ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และคณะสงฆ์ ควรมีนโยบายเชิงปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการบริหารการเปลี่ยนแปลง 4 ด้าน คือ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงคน การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยในประเด็นการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของคณะสงฆ์ เพื่อสะท้อนต้นแบบการเป็นผู้นำด้านศาสนจักรและอาณาจักรได้

2) ควรมีการวิจัยประเด็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาในชุมชนของตน

References

- Buddhist Studies Division. (2010). *National Office of Buddhism. Strategic Plan and Action Plan Education Development Buddhist Scripture School Ordinary Department of General Education B.E 2010-2019*. Bangkok: Buddhist Studies Division.
- Pinyonattagarn, D. (2018). Mind and Enlightenment in Buddhism. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3 (1), 31-44.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30 (3), 607 - 610.
- Mahachulalongkornrajavidyalaya University. (1996). *Thai Tripitaka*. Bangkok: MCU Press.
- National Office of Buddhism. (2010). *Strategic Plan and Action Plan Education Development Phrapariyattidham Schools of General Education (2010-2019)*. Bangkok: Buddhism Studies Division.
- Nyani, Y. (2018). Buddhist Cardinal Principles for Peace and Harmony. *Journal of MCU Buddhapanya Review*, 3 (1), 19-29.
- Phra Brahmagunabhorn (P.A. Payutto). (2015). *Dictionary of Buddhism*. (15th ed.). Bangkok: Phlithamma.
- Phrakhrusophonthammapradit (Weerapat Junseinak. (2018). The Model of Educational Administration Based On Buddhist Method Department of General Education Phrapariyattidham Schools Nakhon Si Thammarat. *Journal of MCU Peace Studies*, 6 (4), 1372-1388.
- Phrakrunonthakitkosol (Sirichai Kokrathok). (2019). The Development of Change Management Model Toward Excellence of The Buddhist Institutions. *Journal of MCU Nakhondhat*, 6 (1), 55-69.
- Phramaha Sanya khantidhammo Treesawat. (2018). A Model of Thai Sangha Administration in the Future. *Journal of MCU Peace Studies*, 6 (1), 711-728.
- Santikaro, B. (2014). *The Development of Sangha Administration Model in 15th Region Sangha Administration*. Dissertation Doctor of Philosophy (Buddhist Management). Graduate School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University.